

Bernt Lie

Peter Napoleon

ANSGAR

17646003

Ansgar Forlag

Oslo 1976

ISBN 82 503 0305 9

Trykk og bind

A. Sæther A.s

Hamar

Innhold

Peter 9

Napoleon 47

Peter Napoleon 77

4051
Trondheim
folkebibliotek

thlib mag

ex 2

u

For liten! Ja, det var klart. «Peterman var altfor liten.»

Han bet tennene sammen og skar grimase. Den var både sur og søt. Imens apte han etter tante Vikka.

– Altfor liten! For liten! Altfor, altfor liten!

De siste ordene kom som et hyl. Han skrek så det ljomet. Med ett tidde han. Gaulet han mere nå, kom han bare til å grine.

Å nei, de skulle ikke få se ham gråte. Det unte han dem ikke, selv om han var sint. Det var vondt å skulle sitte igjen mens de andre reiste til byen. De skulle inn på det store politiske folkemøtet hvor det sikkert ble mye bråk og moro. Folk kranglet og mastet og det hendte at de begynte å slåss. De ble allid rasende når de snakket politikk. På det møtet kom det mange hundre mennesker. Kanskje det kom noen gutter også han kunne bli kjent med og lage moro sammen med. Noe morsommere enn sånne svære forsamlinger med folk som satt klemte sammen og så alvorlige ut, fantes ikke. Der kunne man lage ablegøyer bak ryggene på dem. Holde leven nede mellom bena på dem også.

For liten, han! Han hadde da såpass greie på politikk at han visste hva høyre og venstre var. Han visste hvem han holdt med også, og hvem som var fienden. Pøh. Tante Vikka og de andre skulle bare vite hva han hadde gjort attende mai. Da hadde han slåss med Gunnar Holm i skolegården, etter at de hadde trettet om politikk i tre av frikvarterene. Hele klassen hadde vært der og tatt parti.

Det endte forresten uavgjort. Var ikke godt å si hvem som fikk mest bank. Det var den gangen. Jamen måtte han ikke slåss med Gunnar en gang til, nå etter sommerferien. De måtte jo finne ut hvem som var sterkest. Ble det ikke avgjort, kunne de bare fortsette å banke løs på hverandre. Gutta i klassen egllet seg innpå og hisset dem opp. Han måtte ikke vise seg redd, enda Gunnar var et år eldre.

Det var en sak for seg. Men politikken kom ingen unna. Klassen hadde nesten ikke fått gjort noe annet hele våren enn å krangle om politikken. Helt til eksamen. Han hadde gjort det godt der, ganske enkelt fordi han og noen av de andre visste mer enn resten. Bare treskaller alle sammen! Men hjemme, der fikk han høre at han var for liten til å bli med til byen. Det sa både bestemor og tante Vikka. Kath også. Den jenta var bare vemmelig. Han var og ble for liten.

Han var temmelig sikker på at han visste mer om politikk enn tante Vikka, om hun var aldri så voksen. Hun leste jo ikke noe annet i avisene enn dødsfallene, brannene og mordene. Ja, hun leste vel annonsene også. Hun der Kath var en vemmelig jentunge.

Hun skulle bare passe seg. Det skulle hun få igjen, den snørrhovne blæra. Katta hadde stått og plapret med de andre om at han var for liten. Hun skulle ikke bli for høy i nesene, for han hadde ting å true med. Det med Nils Krog, for å ta et eksempel. Også Hans Kleve.

Det var merkelig at hun virkelig *våget* å si sånt om ham. Hun visste jo at hvis han sladret, ville hun bli rammet av allverdens ulykker. Hadde hun ikke tigget ham om å holde munn, den gangen i vinter da han oppdaget henne på skøytebanen. Arm i arm med Nils Krog, og en sigarett i munnen! For ikke å snakke om den gangen da Hans Kleve ga ham et brev til Kath og ti øre for å bringe det. Hans hadde glemt å lukke konvoluttene og da ble han jo nødt til å kikke på

brevet. Det var et dikt med overskriften: «Til min elskede.»

Det var andre ting også. Hvor mange ganger hadde han ikke sett henne og Tore Liberg og Mariken Kleve og mange av de andre jentene i klassen til Kath «gå tur» med gymnasiastene i kveldsmørket nede på bryggene. De sa «De» til hverandre, «frøken» og «herr Krog». De var så innbilske og ekle at de nesten sprakk. Også Kath som bare var litt over fjorten år! Hun svinset rundt og gjorde seg til for de lange fyrene. Hun gjorde seg til for fremmede også. Hun vrikket rundt og løftet på det korte jenteskjørtet, akkurat som voksne damer når de får øye på en sølepytt. Ikke bare det, hun snakket som en voksen også og oppførte seg helt annerledes hjemme.

En skulle tro hun ble litt flau over å la ham se henne slik, men nei da. Det blåste hun i, så det ble han som følte seg brydd på hennes vegne.

«Det er min bror,» sa hun en dag hun og Gerhard Gregersen sto nede på brygga.

Hørt noe så jålete. Både han og Gerhard visste at hun ellers bare sa: «Det er Peter.» «Min bror, ha!»

* Det gjaldt nok å være fin. Også den stemmen. Tilgjort og påtatt damestemme. Det hørtes rent vemmelig ut. Han kunne ikke begripe hvorfor de skulle si «De» til hverandre. Bare jåleri det også. Det var forresten bare til å flire av. Trist at Kath som egentlig var både grei og hyggelig skulle tulle sånn. Også de stakkarane. Han skulle banke Nils Krog når det skulle være, selv om den andre var mye eldre. Gerhard også, og Hans Kleve. De gikk rundt med mansjetter og stive hatter. Makan!

Jenter var sånn. De likte alskens dilldall. De likte aldri og ikke sloss de. Eide ikke begrep om hva som var morsomt. Gjorde ikke annet enn å drive langs bryggene med

spirrevippene. Ja, Hans Kleve var forresten sterk som en okse, men allikevel. Hadde enda jentene vært med på byenga og slått ball sammen med gymnasiastene. Men det hendte aldri. Det var fint å se gutta slå ball, særlig når Hans Kleve smelte til ballen så den fór like til himmels og forsvant. Det var rent som et mirakel.

Det var merkelig at Kath oppførte seg så jålete ute. Hjemme var hun hyggelig og grei. Når ingen så det, lekte hun med ham lange stunder av gangen. Nåja, han lekte litt med henne han også. Han kunne ha mye moro med dukkene hennes, men det måtte hun ikke si til en levende sjel.

Dessuten var det så lett og koselig å snakke med Kath. De kunne prate om alt mulig og da var hun ikke det minste storsnutet. Når han tenkte på det, var Kath den eneste som behandlet ham som et menneske. Hun flirte ikke av alle tankene hans og alt han interesserte seg for. Selv om han ikke var mer enn tolv.

Men det gjorde alle de eldre og voksne. Skammelig var det. Hvis han visste ett eller annet eller leste noe som ikke sto i skolebøkene, var det nesten som om han skulle ha gjort noe galt. Som om han hadde løyet eller stjålet. Nei, en måtte visst ikke tenke noe for seg selv. En skulle ikke holde på med noe annet enn det alminnelige. Han ble helt sjenert når han kom til å fortelle de voksne hva han teknte. Som i dag. Han turde ikke for sitt bare liv si til tante Vikka at han utmerket godt visste hva de skulle snakke om på folkemøtet inne i byen. Da var det lett å si at han var «for liten». Det var så lumpent at en kunne bli syk av mindre. Sørgelig at en måtte gå og gremme seg over sånt. Hvordan skulle det bli menneske av en, hvis en bare skulle pugge og ikke tenke noe for seg selv. Fundere på ting. Det tenkte de ikke på.

Det var sånn med politikken også. Det var visst syndig å vite noe om den. Da var det noe annet med baglerne og birke-

beinerne i gamle dager. Den gangen fikk guttene lov til å tenke og vite alt om politikk. De ble faktisk lært opp til det, for at de skulle bli djerne når de ble større og kunne bære våpen.

Nå var en bare «for liten».

Åja, det var andre tider da vikingene levde. Den gangen ville ingen gutter ha funnet seg i sånt som tante Vikka sa. De ville ha hivd henne på dør. Kanskje ut til trelkvinnene. Det var der hun hørte hjemme. Det var trellesinn det, å nekte en gutt å følge med i kampen om fedrelandet. En gutt skulle visst ikke ha greie på noe, holde munn og ikke ha noen meninger. Innerst inne var hun naturligvis redd for at han skulle være klokere enn henne selv. Eller bli det etterhvert. Akkurat sånn var det med tante Vikka og alle andre voksne.

Gutter skulle undertrykkes og holdes i uvitenhet, så langt de voksne fikk det til. De skulle iallfall ikke ha noe å si. Alle var enige om det. Det var rene sammensvergelsen, var det.

Voksne var igruhnen utrolig dumme. Det var bare tull å tro at de kunne hindre gutter i å tenke selv og mene noe. De måtte da vite at småguttene alltid tenkte sitt. Dessuten skjønte de mye mer enn de voksne. Det ante de ikke og det var grunnen til at far og mor snakket fransk sammen for at han ikke skulle forstå hva som ble sagt. Det gikk ikke lenger med tysk, for han hadde etterhvert lært seg mye av det sproget. De hadde forresten ingen nytte av det. Svært liten iallfall. Han forsto det meste, men det var en ren plage å sitte slik og *late* som om en ikke forsto det som ble sagt. De fikk heller finne et nytt sprog. Tyrkisk var tingen. Det burde de lære seg. Eller kanskje kinesisk. Eller malabarisk.

Han hadde ofte tenkt på de andre guttene i verden. Sett at alle gutter i verden gikk sammen mot de voksne. De skulle det vel gå an å ta dem. Men det måtte gjøres langsomt og

forsiktig. Legge en god plan og så overraske dem før de fikk tenkt seg om.

De kunne kanskje begynne på skolen inne i byen. Overfalle rektor en mørk natt. Da kunne de like godt gjøre kort prosess med overlærer Blessing også. Hvorfor ikke Kua i samme slengen? Natten etter kunne de gå på noen av de andre. Sett at de «fengslet» og svinebandt dem og banket løs på dem etterpå. Noen av de verste. Da skulle de fort ta makten på skolen. Når seieren var i land kunne de flinkeste guttene opprette en velferdskomité og lage en forfatning. Når lærerne kom inn i klasserommene for å ha time, skulle de være bundet på hender og føtter og følges av flere vakter.

Du store for et bråk det kom til å bli! Tenk på Kua i lenker og to av de sterkeste guttene skrevende over seg med spanskrør. Ti rapp skulle han få hver gang han var vemmelig, eller prøvde seg på å spotte en eller annen eller var partisk. For ikke å snakke om hvis han våget å slå! Dessuten skulle klassen bestemme hvor lange leksene skulle være.

Det var ingen dum idé. Til velferdskomitéen måtte de velge de aller beste, både klassevis og for hele skolen. Det skulle ikke være bare moro. Det måtte være alvor i saken, så de kunne forandre på skolen. Etterpå kunne de la idéen gå videre til skolene i de andre byene, over hele Norge. For et gutteforbund det kom til å bli. Når forbundet hadde fått makten på skolene, kunne det ha møte med gutter fra Sverige og Danmark. Tyske, engelske og franske gutter også. Tilslutt kunne det bli et verdensforbund!

Så kom velferdskomitéene fra alle skolene i verden til å holde kjempemøte og velge ham til den første verdenspresidenten. Fordi han fant på å samle guttene. Han skulle bli leder og bestemme over alle andre gutter.

Da fikk de se om Peter var for liten!

Å nei. Da ville rektor komme med timeplanen for neste

år og spørre om verdenspresidenten ville at noe skulle forandres. Etterpå kom alle de andre rektorene. Helt fra Amerika.

Det var ferie og Peter bodde på landet. Tuftegården het stedet og lå to mil fra byen. Far og mor var på tur i utlandet og tante Vikka stelte for Peter, Kath og bestemor.

Tante Vikka var forresten ikke noen ordentlig tante. Egentlig het hun Jespersen og styrte huset for bestemor inne i byen. Men de kalte henne tante fordi hun hadde vært der så lenge.

Kath og Peter var enige om at tante Vikka var blitt temmelig høy i nesen etter at mor og far reiste. Nå skulle hun liksom være mor for dem, men det hadde hun jo ikke noe med. Hun til og med skjente på dem. Han ble sint da, men Kath likte det ennå mindre. Hun ble helt rasende. Det verste var at tante Vikka forlangte at de skulle gi henne et godnattkys. Peter var virkelig sur for det. Det var noe annet at de kysset mor. Han hadde bare blåst i å kysse tante Vikka. Nei, det fikk hun ham ikke til å gjøre. Det fikk da være måte på narraktighet. Det var forresten mange gutter på tolv som ikke kysset moren sin. De ble for store til det. Så hvorfor kysse tante Vikka godnatt. Hun var ikke moren deres.

Tante Vikka hadde kjørt til byen med Kath. De slo følge med Gudbrand Tofte og konen hans som også skulle på det store folkemøtet hvor politikerne skulle tale. Fordi det snart skulle være stortingsvalg. Bestemor ble ikke med. Hun var for gammel til det. Og han var for liten!

Gudbrand Tofte holdt på å sette opp nytt fjøs, men nå midt i slåtten ble det stående halvferdig. Inne mellom de høye steinmurene og bjelkene var det moro. Bord og kalk og mye rart. Det var lett å se hvordan fjøset kom til å bli, for det var allerede delt opp i flere rom som hadde steinmur

nederst og stokkvegg oppå. Utenfor lå det en diger haug med myk jord det var lett å grave i. Det var ikke få byggverk han kune bruke den til. I nærheten lå det bråtvis med murstein, lemmer og andre ting han kunne bruke.

Da tanten og Kath hadde reist, gikk Peter over til fjøset for å fortsette med festningen. Den var ikke helt ferdig ennå.

Han var midt oppe i en krig mellom engelskmennene og boerne i Transvaal. Boerne hadde måtte trekke seg tilbake til hovedbyen sin, Pretoria. Engelskmennene kom nærmere og nærmere, men president Krüger hadde bestemt seg til å befeste Pretoria. Byen skulle bli en festning engelskmennene ikke ville klare å ta. De kom til å få lang nese. De følte seg store og mektige, men boerne skulle vise dem at det gikk an å stoppe en slik hær.

Det var ikke godt å si hvor engelskmennene satte inn angrepet, så han hadde murt opp festningsverker på begge sider av jordhaugen. Han la tre planker etter hverandre og trillet trillebåren på den, full av murstein fra haugen like ved. Trillebåren hadde han fått av faren før han dro utenlands. Etterpå hadde han lagt en annen jernbanelinje bort til dyngen med pukstein. Det var der toget hentet ammuni-sjon. Jordvollene var blitt forsterket med murstein i tre høyder. Klarte engelskmennene å erobre den nederste, kunne boerne trekke seg tilbake til neste. Falt den også, hadde de ennå en sjanse. Mellom vollene gikk det underjordiske ganger, like tykke som armen hans. Han hadde forresten hatt et svare strev med å skjule inngangene. Besatte engelskmennene den nederste vollen, var det en smal sak å få gangen opp til den neste vollen til å rase sammen. Peter hadde lagt en tynn stokk under gulvet i gangene og bare han lettet på dem, datt de sammen ble tettet igjen.

Til å begynne med hadde han tenkt å knytte de to festningsverkene sammen med en underjordisk gang gjennom

hele haugen, men det ble for vanskelig for ham. Dessuten kunne den undergrave Pretoria som lå på toppen av haugen. Satte han i gang med graving under byen, kunne den rase sammen og bli utslettet. Alle der ville omkomme. Isteden bygde han en veg over jorddyngen og befestet den med murstein på hver side. Veggen ble ferdig i går og nå kom turen til noen mektige tårn som skulle få plass øverst. De skulle bemannes med vakter og utkikksposter. Dessuten kunne innbyggerne og soldatene søke tilflukt der hvis festningsverkene falt.

For boerne var skjønt enige om å kjempe til siste mann.

Krüger hadde sendt kvinnene og barna opp i fjellene. De ville helst være med og forsvare byen, men han sa nei. Det var best at de holdt seg i dekning. De kom forresten til å gå i veggen når det kom til kamp. Særlig kvinnene. De minste barna ville også bare bli til bry.

Gutter over ti år, ble ikke betraktet som barn. De skulle være med i forsvaret med et eget kompani, bevæpnet med salonggeværer. Det skulle bli et rytterkompani med ponnier til alle. Mange av guttene hadde allerede vunnet ry for tap-perhet og fått medalje av selveste Krüger. Det ble ellers fort klart for alle at disse guttene kunne sine saker. Det viste seg når byggearbeidene kom igang.

Han hadde nå tenkt å ta med en jente også da. En på fjorten år som kunne gå i gutteklær og lure seg med i kompaniet. Kath hadde vært med på byggingen de to siste dagene og jamen hadde hun godt håndlag. Hun klarte å klappe jorden glatt over de underjordiske gangene, uten at de raste igjen.

Men etterpå bestemte han seg å la henne bli oppdaget og sendt til de andre oppe i fjellene. Men først skulle hun ha straff for oppsetsighet mot befalet. Det var en skam. Boerne tålte ikke ulydighet i tjenesten.

Nå i formiddag fikk han ikke tårnet til. Han satt skrevs-over jordhaugen med fundamentet til utkikksposten mellom bena. Mens han satt der, tenkte han på Gudbrand Tofte og de andre. Det var triste greier. Han tok en femtoms spiker og banket den inn i en murstein mens han brukte en annen stein som hammer. Mens han funderte spyttet han nå og da i spikerhullet, akkurat som når gruvearbeiderne slo vann i borehullene. Etter hvert slag, dreide han litt på spikeren som åt seg lenger og lenger inn i mursteinen.

Etterhvert glemte han det han tenkte på og samlet all interessen om steinen. Det skulle da gå an å bore seg igjennom! Det ville nok ta litt tid, men etterpå kunne han se tvers gjennom den.

Han måtte gjøre noe med dette. Etter å ha fundert på saken en stund, gikk han og hentet et hyssingnøste. Nå var det bare å kutte av et par meter og tre hyssingen gjennom steinen. Etterpå lagde han en tykk knute på baksiden så hyssingen ikke skulle gli ut igjen. Han tvinnet den andre enden av hyssingen og svingte steinen rundt i rasende fart. Så slapp han og steinen for som en kanonkule gjennom luften og landet bak haugen med pukkstein. Det var litt av en bombekaster!

Men det var allikevel noe som manglet. Mursteinen var for tykk og stor. Dessuten var det tungt å slenge den rundt. Nei, han måtte gjøre bombekasteren mere praktisk for boerne. Gudbrand Tofte hadde en masse takskifer liggende. Han kunne ta noen biter og lage bomber av dem. Det var nok å ta av bak det gamle fjøset. De var lette å bore hull i og ingen sak å få fart på. Med skiferen kunne han lage et helt lager av bomber til festningen.

Da kjøkkenpiken Stina kom ut og ropte ham inn til middag, lå fjorten skiferbomber klare til bruk ved jordfestningen.

Han var vel fornøyd da han gikk inn for å spise. Det vanket spekeskinke og eggerøre.

– Frøkna sa at Petermann skulle få øl til maten i dag, fortalte Stina og skjenket fullt glass til ham.

– Skal gutten ha øl til maten? spurte bestemor rystet.

– Ja, svarte piken, frøkna ville han skulle ha øl, siden han ikke fikk være med til byen.

– Det pikebarnet eier ikke samvittighet, mente bestemor. Det var tante Vikka hun snakket om.

– Å, det er nå ikke annet enn pottøl, sa Stina og lot flasken stå.

– Ingen nesevishet, takk, kom det kontant fra den gamle.

– Man skal ikke friste de unge med sterke drikker. Hvis man tenker og har samvittighet, er det ikke vanskelig å se hvor mye ulykke det har ført til!

Bestemor var i det krigerske hjørnet, fordi tante Vikka hadde tillatt seg å la henne sitte igjen alene.

Peter stappet i seg og skjenket øl selv etterpå. Til og med to ganger. Det var mest for å ergre den gamle, for egentlig kunne han ikke fordra øl. Øl smakte ikke godt, men det var jo hyggelig av tante Vikka å tenke på ham.

Det var synd på tante Vikka. Det kunne ikke være særlig morsomt å passe på bestemor. Hun var fryktelig gammel. Nitti år. Dessuten var hun sur og sint og misfornøyd med alt og alle. Det hørtes ut som om hun hadde levd for lenge til at noe kunne være moro mer.

De kunne hatt det riktig hyggelig ved middagsbordet, de to, for det var jo bare dem. Men bestemor skjente og gnålte. Peter prøvde å blidgjøre henne. Han sendte fatene og pratet i veg, men til ingen nytte. Tilslutt ga han opp og spiste uten å si noe mer. Lot den gamle sitte der og bruke seg.

Bestemor hadde ingen tenner igjen, så hun brukte innsatte. Stakkars krok, det var det jo ikke noe å si på. Hun ville for

all del ikke at noen skulle få greie på det, og det kunne en jo også forstå. Men det var vennelig å se på når hun tok gebisset ut etter maten og slapp det i vannglasset foran tallerkenen. Rett for øynene på ham! Det spilte ingen rolle for henne om han måtte se på det!

Da Stina litt etter kom for å ta ut skinken og eggerøren og samle sammen tallerknene, før hun satte frem rømmefatet, la bestemor servietten over glasset. Straks etterpå reiste hun seg og gikk bort til buffeten. Hun ville antagelig ikke ha noe snakk med Stina. Peter tok vannglasset med gebisset og satte det på serveringsbrettet uten at Stina merket det og dermed forsvant tennene til bestemor ut på kjøkkenet sammen med alt det andre.

Litt etter kom den gamle tilbake og lette etter glasset. Da hun ikke kunne finne det, åpnet hun munnen for å si noe, men lukket den brått igjen. Hun så nokså urolig ut da hun begynte på rømmen. Det var det beste hun visste, men nå spiste hun ikke stort. Etterhvert ble hun mer og mer nervøs. Prøvde gang på gang å si noe, men klappet så munnen igjen. Flere ganger skjøv hun stoler tilbake for å reise seg, men ble sittende hver gang.

Peter spiste rolig og lot som ingenting. Omsider ville bestemor igjen til å reise seg, men ség ned på stolen igjen og så tankefullt bort på kjøkkendøren. Peter så opp og spurte høflig:

– Vil du Stina noe, bestemor? Jeg kan . . .

Men den gamle bare ristet sint på hodet. Hun var både sur og redd. Dette var en ren plage. Hun hadde naturligvis vanskelig for å få frem et ord.

Peter ventet ikke på det som uvegerlig kom til å hende. Han reiste seg og spurte like høflig om han kunne gå fra bordet. Den gamle nikket mørkt, uten et ord og kort etter

var gutten i gang med den femtende skiferbomben borte i Pretoria.

Før han smatt ut av døren, ropte Stina at tante Vikka hadde satt frem to skiver kake til ham på buffeten. Han kunne få dem når han ville.

Sandkaken til tante Vikka. Men den var jo rene helligdommen. Det var såvidt hun skar en løvtynn skive til seg selv og de andre søndag ettermiddag. Kom det folk på besøk, ble skivene ennå tynnere. Som om hun skulle ha skåret av seg selv. Merkelig, for hun hadde jo bakt kaken for å ha noe hvis folk kom på visitt. Kaken lå forresten i skapet i buffeten. Nede i en boks, omhyggelig pakket inn i en klut. Engang kalte han kaken «ungen til tante Vikka» og da lo Kath så hun ble skjev.

Hele to skiver! Det betydde at hun forsto hvor lumpent det var å la ham bli igjen hjemme når de reiste til byen. Igrunnen var tante Vikka snill og godhjertet. En kunne ikke si noe annet. Det var sant, når hun forsto hvor lusent det var å la ham bli igjen, så ble det jo ennå mere lusent. Hadde hun enda trodd at det ikke spilte noen rolle for ham, så var det noe annet. Men øllet og kakeskivene løy ikke. Det fortalte at hun hadde dårlig samvittighet.

Å nei, denslags virket ikke på ham. Jasså, hun trodde hun kunne smøre ham med kake. Da kunne hun like godt innrømme at han burde vært med. Men Petermann var altfor liten! Petermann! Det var forsmedelig å bli kalt Petermann. Det var noe helt annet når mor og Stina kalte ham det. Han ville bli trist hvis de holdt opp med det. Men tante Vikka hadde ikke noe med å kalle ham Petermann. Far sa det aldri. Ikke nå mer. Han ville ikke være Petermann for tante Vikka. Ikke på vilkår.

Nei, han ville ikke ha kaker. Pøh! De skulle få ligge i fred. Han skulle ikke se den vegen engang. Hvis hun trodde

hun kunne kjøpe ham med ungedodt, så tok hun feil. Når hun kom hjem og trodde at han hadde tilgitt henne, kunne hun bare kaste et blikk på buffeten. Bare han hadde latt ølet stå. Da kunne Stina ha fortalt at han ikke ville ha. Men så blandet bestemor seg i det og da måtte han jo drikke det på grunn av henne. Men øl var og ble vondt.

Å nei, han var ikke så liten som de trodde. Det skulle de nok få se. Han hadde ganske enkelt vokst fra kaker. Når de kom hjem skulle han ikke åpne munnen, hverken til tante Vikka eller Kath. Han skulle holde munn hele kvelden. Ikke si et ord i morgen heller. Han skulle aldri snakke til dem mer. Spurte de om noe, var det nok med ja eller nei. De kunne gjøre seg så lekke de bare ville og friste med kaker og andre godsaker. Han skulle nok ikke gi etter. Han bestemte seg til å overse Kath fullstendig, selv om hun ba aldri så tynt for seg og så sukkersøt ut. Han skulle aldri mer leke med henne. Hun kom naturligvis til å late som om hun blåste i det, men hun lurte ikke ham. Hun kom til å ta seg nær av det. Gå rundt på gården og drive. Det skulle bli kjedelig det!

Denne gangen skulle han ikke gi seg. Før hadde de ofte lurert ham til å glemme forsmødelser. Selv når han var fast bestemt på ikke å gjøre det. Nå skulle han huske det. Det beste var å holde seg vekk fra dem, så sant han kunne få det til. Når han var sammen med dem, hendte det så mye som gjorde alt sammen annerledes. Da var det lett å glemme ting man hadde lovet seg selv. Forresten var det vanskelig å gå rundt og være alvorlig hele tiden. Det ble liksom det samme som å gjøre seg til.

Men nå var det virkelig alvor! Denne gangen drev han ikke med noen fakker. Han hadde god grunn til å være sint på tante Vikka og Kath. Måtte han ikke gå her alene med alt han tenkte og mente, fordi han var «for liten»? Det var mye vondere enn de forsto. Det hadde ikke noe med furing

og vanlig surhet å gjøre. Det var rene sorgen. Sånn som med Kolombus, enda han tilslutt fikk de båtene han ville ha så han kunne dra på leting etter Amerika. Vel, det var kanskje litt rart at han gikk rundt og tenkte så mye. Kanskje han var annerledes enn andre. Men hvordan skulle noen få greie på hvordan han egentlig var, når han ikke fikk sjanse til å si hva han tenkte og mente?

Sett at han falt død om! Da ville ikke en sjel noensinne få vite om alt han hadde tenkt for seg selv. Ikke et menneske i hele verden!

Jo forresten. Når han lå på dødsleiet skulle han sende bud etter alle sammen og fortelle dem alt han hadde tenkt. Da kunne de stå der og angre. Da kom de nok til å henge med nebbet.

Men sett at han ble utsatt for en ulykke og døde plutselig? Fikk krampe ute i sjøen, for eksempel. Eller noe annet. Da kom han jo ikke til å ligge på dødsleie.

Så, nå hadde han tyve bomber klare. Peter var øm i fingrene etter å tviholde på spikerene. Kom bombene til å virke, tro? Han kunne jo prøve et par. Enn om han skulle kaste dem på Pretoria. Da fikk han jo se om festningen holdt. Det kunne jo være det første angrepet til den engelske hæren.

Nei, det gikk ikke. Han var ikke ferdig med forsvarsverkene ennå og dessuten hadde han jo bestemt at engelskmennene skulle være en dagsmarsj borte og ikke nå frem før utpå dagen i morgen. Kastet han bombene nå, ville hulgangene rase igjen. Det ville være trist, etter alt bryet han hadde hatt med dem. Han kunne finne på noe annet gøy. Sett at han lot Krüger kommandere general Cronje til å gå på engelskmennene? Men det måtte gjøres på et sted hvor det var morsomt å hive bombene. Hei, nå hadde han det. Tofte var en pen gård, men det fantes et fælt sted der. Nem-

lig den gamle doen som sto utenpå fjøset de skulle rive. Det nye fjøset hadde fått ny fin do folk på gården allerede hadde begynt å bruke. Men det hendte at noen brukte det gamle også, hvis de hadde hastverk. Det lå nemlig nærmere hovedhuset. Inngangen til den gamle doen gikk gjennom fjøsgangen. Doen var ikke noe annet enn et råttent skur med sponetak. Taket var så fullt av huller at det regnet rett gjennom.

Ja, den falleferdige doen skulle være Ladysmith som engelskmennene hadde besatt.

Gamle Krüger sendte bud etter general Cronje.

– Her, Deres Majestet.

Peter spratt opp, slo litt jord av buksene og hilste stramt med hånden til lueskyggen.

Det var sant, Kath hadde fortalt ham at ingen sa «Deres Majestet» til en president. Det var bare konger som ble titulert på den måten. Men det spilte jo ikke noen rolle når han var alene. Det lød iallfall mye finere enn «Hr. president»!

Cronje fikk ordre til å spenne for og marsjere ti mil vestover med en avdeling artillerister. Veggen gikk rundt pukkesteinhaugen, forbi det nye fjøset og over til Ladysmith.

– Javel, Deres Majestet!

Det tok bare noen minutter å fylle trillebåren med bomber og dra den over til kampplassen. Samtidig måtte han sende ut speidere og kaste vaktsumme blikk overalt. Det kunne jo hende noen hadde lagt seg i bakhold.

Avdelingen hadde god orden da den stanset omtrent en halv mil fra festningsverkene i Ladysmith. De så mørke og truende ut der de tørnet seg opp foran soldatene. Generalen stilte soldatene opp på en lange med en meter mellom hver. Så delte han ut bomber. Så snart den første var avgårde skulle neste avsted. Cronje hadde en bombe i hånden da han trådte frem foran avdelingen for å holde tale.

– Tapre soldater! ropte han. – Vi har fått et nytt våpen vi håper skal gjøre det av med motstanderne, selv om de er sterkere enn oss. Vi må kaste bombene av all kraft, slik bare vi boere kan. Jo større fart bombene har, jo mer ødelegger de. Jeg har ført dere hit under Ladysmiths veldige murer. Bak dem vrimler det av fiender som ledes av overgeneral Redvers Buller. En mann som klekker ut forræderiske planer. Han vil slutte seg til hovedstyrkene og marsjere mot vår kjære by og hovedstad, Pretoria. Tapre soldater, sikt nøye før dere kaster! Vi skal få den lumske fienden i rottehullet her til å strekke våpen.

Den første bomben svirret rundt og suste avgårde. Med et brak slo den inn i doveggen så flisene føyk. Den neste traff spontaket. Den tredje havnet i taket den også mens boerne jublet. Cronje skrek hurra og overdøvet kanondrønnene med knallende oppmuntringer til artilleristene. Den fjerde, femte og sjette bomben, smalt inn i vegger og tak. Prosjektilene kom fortere og fortere og general Cronje skrek høyere og høyere. Hurfarop lød overalt. Nå den syvende, åttende...

Da kom det et redselshyl fra Ladysmith. Et skrik så vilt at brølingen til Cronje og kanonlarmen druknet fullstendig.

Generalen stivnet og så ut som om han ble til stein.

Bestemor!

Bestemor satt på Ladysmith!

Nå begynte skrikingen igjen. Rasende og jamrende hyl. Den gamle hvinte som om hun holdt på å dø.

– Hjelp! Stina! S - t - i - n - a !

Cronje var blitt hvit i ansiktet, som et laken. Med ett snudde han og la på sprang.

– Hadde han tatt livet av bestemor?

Peter løp for livet helt opp i fjellet og fortsatte langt inn i hestehagen. Der stoppet han brått og gjorde kuvending,

for alle fem hestene på gården kom smågalopperende mot ham mens de vrinsket muntert.

Han hoppet over grinden og ble sittende i gresset utenfor.

Hadde han *drept bestemor*? Eller såret henne? Hun var så gammel at det ikke skulle stort til før hun lå der. Avstanden hadde vært kort og noen av bombene traff Ladysmith med voldsom kraft. Noen hadde falt ned på taket. Sett at et par av dem trengte seg gjennom flisene og traff bestemor i hodet! Nå satt hun kanskje der med en svær flenge.

Det var fryktelig som hun skrek. Hun hørtes sinna ut, men hadde visst vondt også. Flere ganger kom det smerteskrisk.

Sett at han hadde myrdet sin egen bestemor!

Han burde naturligvis gått inn på doen og sett etter om det var noen der. Hun var ikke død da bombene traff, for hun skrek. Men hun var opplagt såret. Nå satt hun kanskje der og blødde ihjel uten at noen hørte nødropene hennes. Sett at... Han skulle ikke ha stukket. Satt hun der ennå tro? Han sprang ned igjen og økte farten hele veggen. Kanskje hun bare hadde noen minutter igjen å leve! Kanskje hun ikke hadde nok blod igjen! Sett at hun kjempet med døden... kjempet mot de siste krampetrekningene! Han måtte nå frem i tide til å be om forlatelse.

Da han nærmet seg gården, saknet han farten. Han hadde smerter i magen. Det kjentes som om en diger neve grov rundt inni der og klemte alt sammen fast i et forferdelig grep. Noe som klemte og klemte, verre og verre. Peter snek seg langsomt mot baksiden av det gamle fjøset. Like bak do stoppet han og lyttet spent. Det var ikke en lyd å høre. Han gikk nærmere og la øret mot bakveggen.

Stille som i graven!

Det var en sprekk mellom to av bordene i veggen, men da han kikket så han ingenting. Lydløst som en indianer gled han rundt fjøset. Nå gjaldt det ikke å bli sett. Døren til

fjøsgangen var åpen. Han smatt inn og tok fatt på den lange gangen.

Hva kom til å hende når han åpnet døren? Ville han få se bestemor sitte der? Død. Et lik! Liket av den gamle kvinnen han hadde drept.

Peter løp tilbake gjennom gangen og stoppet halvveis. Han turde ikke åpne døren. Men på den annen side kunne han ikke la det være heller. Litt etter gikk han tilbake. Stadig ikke en lyd å høre. Enten satt bestemor der død og kald, eller så var hun borte.

Han løftet av kroken.

I det samme kom han til å tenke på noe som fikk det til å svimle i ham av glede. Kroken var jo på utsiden! Det betydde at det ikke satt noen derinne!

Han kikket inn. Ikke noen der. Helt tomt.

Da var hun altså ikke død. Men... Stina måtte ha hørt skrikene hennes. Hun måtte ha kommet løpende. Hvordan var det med bestemor når Stina fikk døren opp?

Peter holdt seg borte ved hestehagen en times tid før han våget seg tilbake for å se etter hva som hadde hendt. Etter en lang omveg nådde han kjellermuren og huket seg sammen. Forsiktig krøp han langs muren til han var like under kjøkkenvinduet. Det var åpent og innenfor hørte han Stina gå rundt og synge.

Det gikk en pige udi en have
til henne kom der en ung sjømann...

Vinduet sto ikke lenger fra bakken enn at han kunne kikke inn hvis han strakte seg på tå.

- Stina! Han hvisket så lavt han kunne.

- Å som du skremte meg, din slemming!

- Stina, hvordan er det med bestemor?

– Bra, svarte piken. – Hun måtte hente tennene sine selv, men nå er hun visst fornøyd. Var det du som satte glasset hennes på brettet?

– Ja. Peter var så lettet at han holdt på å eksplodere. Å, hvilken glede!

– Du skulle jamen hatt en under øret. Jeg fikk en masse kjeft og hun holdt ikke opp før jeg skjenket så svart kaffe at hun aldri hadde sett maken.

– Sa hun noe . . . om meg?

– Nei.

– Er hun i huset?

– Ja. Jeg hørte nettopp at hun gikk og snakket med seg selv. Hun hørtes sinna ut, men ikke på grunn av tennene. Hun har tilgitt meg det.

– Jeg kastet steiner på doveggen mens hun satt der.

– Er du fra vettet?

– Jeg ante ikke . . .

– Søren skulle tro deg!

Peter stakk hendene i lommene og ruslet utover jordet. Han plystret og var fornøyd med tilværelsen. Skulle han stikke bort til Pretoria igjen eller fortsette bombingene av Ladysmith? Nei, det gikk liksom ikke an nå . . .

Magen hans lagde noen lyder. Neven derinne hadde sluppet taket, men han kjente det ennå.

Ikke lenge etter dukket han opp ved kjøkkenvinduet igjen.

– Stina!

– Hva er det nå?

– Stikk inn etter kakene mine.

– Hent dem selv, din hvalp!

– Tør ikke. Sett at jeg støter på bestemor.

Stina knurret, men gikk etter kakene.

– Her har du dem. Du har forresten ikke fortjent noen kaker, sånn som du oppfører deg mot gamlefrua.

– Hør Stina, kan jeg ikke få litt kaffe til kakene. Jeg kan drikke den mens jeg står her. Skal vaske den opp selv.

– Du skulle ha ris istedenfor kaffe, svarte Stina og knep munnen sammen. Men hun gikk da etter kaffen og skjenket en kopp. Etterpå hadde hun vann i, for den var altfor sterk for ham.

– Her. Nå er den ikke så sterk. Dette går neimen ikke an. Hvis frøkna får vite at jeg har latt deg få kaffe, blir det huskestue her.

– Jeg sier ikke et ord.

– Nei, det er best du passer munnen din.

Kakene forsvant som dugg for solen og litt etter hadde han bare en halv kaffekopp igjen.

– Stina, er det noen smørbrød igjen etter frokosten?

– Smørbrød?

– Ja. Jeg tenkte at bestemor kanskje ikke spiste opp alt sammen. Hun får jo påsmurt mat.

– Jeg tror guttungen er blitt gær'n, jeg. Er du sulten igjen alt nå. Du åt for tre til middag.

– Jeg . . . jeg er så rar i magen, skjønner du.

Stina knurrer igjen og fortsatte å blanke kobberkjelen hun hadde i fanget.

– Du er jamen flink til å pusse, Stina. Den skinner jo så det lyser.

– Javisst. Madam Tofte skal ikke få beklage seg en gang til over at jeg ikke holder det gamle ruklet hennes blankt. Det er ikke lenge siden hun sa det til frøkna.

– Det var lusent gjort å sladre til tante.

Det ble stille lenge. Så begynte Stina å nynne igjen.

– Stina.

– Hva er det?

– Jeg er så sulten at det piper i magen. Ikke bare vanlig sulten. Det føles som om jeg skulle være syk . . .

– Du kan umulig bli syk av mangel på mat, gutt. Her hos moren og faren din!

Stina smurte tre brødsiver. På det tredje fikk han til og med mysost.

Peter sparte på kaffen, men koppen var tom før han ble ferdig med brødstykkene. Stina innvilget en halv kopp til. Peter hadde heist seg opp og satt i vinduskarmen og spiste mens han dinglet med bena.

– Hvor gammel er du, Stina?

– Har du noe med det? Jeg blir syvogtyve til Mikkelmess.

– Husker du da du var tolv år?

– Å, jeg gjør nok det.

– Tenkte du mye da?

– Å nei, Petermann, den gangen var det nok best ikke å tenke i det hele tatt.

– Hvorfor det? Det går da ikke an å la være å tenke. Skal man ikke tenke, fordi om . . .

– Du kan nok tenke du, Petermann, som bare har godt å tenke på.

Peter svarte ikke. Det var visst ikke bra å snakke mer om dette. Han kjente at han rødmet. Stina hadde vært fattig da hun var tolv . . .

Den siste brødskiven forsvant. Så hyggelig det var å sitte i kjøkkenvinduet. Nå hadde Stina begynt på et kobberfat.

– Stina.

– Hva er det nå da?

– Hvorfor er du ikke gift, Stina?

– Må en være gift da?

– Det må da være bedre enn å gå alene.

– En må jo ha noen å gifte seg med, ikke sant?

– Har du ikke noen, Stina?

– Nei. Jeg hadde en engang, men han dro sin veg.

– Dro sin veg? Hvor da?

– Den som visste det, du. Han bare dro. Til sjøs. Ble ganske enkelt borte.

– Kunne du ikke få tak i ham?

– Nei. Hvordan skulle det gå til?

– Politiet kunne vel finne ham.

– Tror du jeg ville ha en mann politiet måtte lete etter.

– Nei, det er sant.

Peter kjente at han ble varm i nakken igjen. Det var et dumt spørsmål. Veldig dumt.

– Best du stikker nå, Petermann, for jeg hører gamlefrua i gangen!

Peter drev rundt på gården og lurte på om han skulle dra ut og lete etter mannen til Stina. Når han ble stor, altså. Få ham til å komme hjem til henne, fordi det var synd på Stina. I det samme svingte vognen til Gudbrand Tofte inn fra hovedvegen. Han så tante Vikka, Kath og madam Tofte vinke.

Peter trakk seg tilbake og holdt seg i utkanten av eienommen en stund. Men en stund senere gikk han tilbake. Han måtte jo inn til kveldsmat allikevel. Like godt å hoppe i det som å krype. Bestemor hadde sikkert fortalt om bombingen av doen.

Da han kom inn i gangen gikk døren til tante Vikkas rom opp.

– Kom inn til meg, Petermann!

Akkurat da kom Kath farende fra enden av gangen og bråstanset foran døren. Peter tøflet inn. Han var ikke akkurat glad for å måtte snakke med tanten.

Tante Vikka hadde på en måte nesen i været. Hun var både trist og vennlig. Det var det verste av alt.

Tante Vikka fortalte noe nedtrykt at hun slett ikke hadde

det så lett med bestemor. Han skjønte at det var som å bære på steiner. Jo flere, jo tyngre ble det. Etterpå snakket hun om hvor vanskelig det var for henne å ha ansvaret for ham mens foreldrene hans var på reise. Hun kunne jo hverken straffe ham eller bruke makt på annen måte. Hun var hele tiden avhengig av at han var ridderlig og innså at han måtte oppføre seg pent.

Peter hadde lyst til å grine. Han ble så rørt over talen hennes, særlig fordi det banket seg opp tunge, svarte skyer over det som hadde hendt i løpet av ettermiddagen. Tante Vikka var visst så ren og god at bombingene av Ladysmith, måtte ta seg ut som ren djevlskap.

Før Peter tok til tårene og tante Vikka var ferdig med å samle skyer, fikk han samlet seg til en kort forklaring.

– Jamen, tante Vikka, jeg visste jo ikke at bestemor satt på do.

Tanten så undersøkende på ham, så flyttet hun blikket ut i luften og sa med stort alvor:

– Petermann, bestemor sier at du oppfordret vennene dine til å kaste på . . . uthuset . . . fordi hun satt der!

Peter ble rød over hele hodet.

Bestemor hadde hørt talen til Cronje.

– Men . . . tante Vikka, jeg var alene. Det var ikke noen andre der.

– Var du virkelig alene?

– Ja. Jeg var alene hele dagen. Bare spør Stina.

– Men hvordan kan bestemor da . . .

– Jeg bare lekte, tante Vikka. Lekte krig. Doen var altså . . . en festning.

– Men du ropte stygge ting til noen, om bestemor.

– Jeg holdt tale.

– Til hvem da, Petermann?

– Til troppene mine, vel.

– Troppene? Hvilke tropper?

– Det var ingen.

– Ingen?

– Jeg bare lot sann.

Tante Vikka ble sittende og fundere. Plutselig smilte hun og reiste seg.

– Vi går inn til bestemor, Petermann. Vi skal forklare det som hendte og så ber du henne om forlatelse.

Tante Vikka forklarte alt sammen. Det ble så fint og riktig at en skulle tro hun var general og talte til troppene inne i festningen. Han hadde såmen ikke visst at bestemor satt på Ladysmith.

Etterpå gikk Peter frem og ba om forlatelse.

Bestemor kikket på ham gjennom de sterke brilleglassene. Han hadde ikke sagt et ord mens tante Vikka forklarte. Etterpå ble hun sittende lenge med Peters hånd i sin. Hun sa ikke noe, bare så forskende på ham.

Tilslutt ristet hun på hengekroellene hun hadde på siden av hodet og sa:

– Må himlen bevare foreldrene dine, som har fått en slik tulling til sønn!

Kath ventet utenfor.

– Peter, hva *har* du gjort?

Han var ikke opplagt til å mase med Kath nå. Det hadde vært så høytidelig at han følte seg helt visser. Da han gikk hang hun på. Hele vegen over tunet bort til Pretoria.

– Du kan da si det til meg, Peter, maste hun. – Du har gjort ett eller annet mot bestemor. Ja, jeg vet det nok. Da vi kom inn, sa bestemor at jeg skulle gå. Men jeg lyttet utenfor og det var ikke vanskelig å høre at hun var veldig sinna på deg. Stina visste ikke noe. Han sa iallfall ikke et ord. Stina holder alltid med deg. Kan du ikke fortelle hva det var.

Peter satt og strevde med tårnet mellom bena. Det varte en stund før han sa noe. Tilslutt så han opp på Kath og mumlet:

– Jeg er for liten.

– Pøh! Du trenger ikke furte. Det møtet var så kjedelig at jeg ikke kan få sagt det. Peter, forteller du meg ikke hva som hendte, får du ikke det jeg har med til deg fra byen!

– Ha! Jeg bryr meg ikke om sånt. Det er sikkert kaker eller noe annet skrot.

– Nei, det er noe veldig fint. Morsomt også. Det morsomste du kan tenke deg.

– Vel, hva er det?

– Du først.

– Du bare lurer meg . . .

– Kors på halsen, jeg lurer deg ikke. Det er morsomt.

– Ljuger du, blir det verst for deg.

– Gi deg a'. Jeg har jo sagt kors på halsen.

Peter fortalte om bombingene av Ladysmith. Riktig høytidelig nå da det ikke lenger var noe å være redd for. Mens han la ut, så han med ett bestemor for seg og bombene som banget inn i doen.

Kath lo så hun trillet ned fra Pretoria og sparket i tårnet. Det var bare såvidt hun ikke ødela en av de underjordiske gangene. Hun ble liggende ved foten av haugen og hikste av latter. Lo sånn at hun tilslutt begynte å stønne og ynke seg. Så lo hun igjen og stønnet ennå mer.

Peter satt skrevs over toppen og smilte.

– Nå kan du komme med det du sa.

– Jeg hadde tenkt å vente til i morgen.

– Jasså, du har tenkt å lure meg allikevel?

– Neida, men det er best å vente til i morgen. Nå skal vi straks inn til kveldsmaten.

– Prøv deg bare. Du sa til og med kors på halsen.

– Ja, jeg sa at det var noe morsomt, men ikke at du skulle få det i kveld.

– Du er lumpen. Kjempelusen.

– Jaja, jeg skal gå inn etter det. Du skal få se det, men ikke bruke det nå. Så mye du vet det.

Kath reiste seg og sprang mot huset. Undervegs kom hun til å tenke på bestemor som ble bombardert i Ladysmith og lo så tårene trillet. Litt etter var hun tilbake.

– Kom skal du se. Dette kunne du ikke ha drømt om engang!

Kath klatret opp på haugen og satte seg. Peter flyttet seg bort til henne og de ble sittende og stikke hodene sammen over en pose Kath hadde tatt frem. Hun åpnet den langsomt og omhyggelig.

Han tok rundt posen.

– Er det sukker?

– Ligg una posen. Pøh, sukker du liksom!

Nå var posen åpen og Peter kikket ned i den. Det lå noe svart pulver der. Lignet på finknust kull.

– Hva tror du det er? spurte Kath triumferende.

– Det er . . . da vel ikke . . .

Peter turde nesten ikke si ordet.

– Krutt! Det er ordentlig krutt!

– Du må være gær'n. Du gode min, Kath. Hvordan har du fått tak i krutt? Da jeg spurte etter krutt hos Sivertsen, svarte de at de ikke solgte krutt til unger.

– Å, jeg . . .

– Tenk at noen selger krutt til en jente.

– Jeg sa det var til Gudbrand Tofte.

– Du er virkelig sprø.

– Vet du hva vi gjør? Vi sprenger Pretoria i luften!

– Er du fra vettet. Det er jo boernes by.

– Javel, men kan ikke vi være engelskmenn?

Peter måte tenke over det. Skulle de være engelskmenn?
– Nei, svarte han om litt, det kan vi ikke. Vi kan da ikke være fienden.

– Hvorfor ikke. Tenk på når festningen farer til himmels.

– Ja... nei, da leker vi heller at engelskmennene har erobret Pretoria og at boerne sprenger festningen om natten. Æsj Kath, det er alltid noe tull med deg. Du vil da vel ikke være engelskmann?

– Nei. La oss gjøre som du vil. Vi kan la engelskmennene ta byen i morgen tidlig og sprengre den etterpå. Rett til himmelse.

– Du er verdens greieste jente, Kath. Få se på kruttet igjen. Så mye det er!

– Ja, det kan bli mange eksplosjoner av dette.

– Nei, la oss bruke alt sammen på en gang. Vi graver hull dypt nede under byen og bruker lang lunte. Den kan vi strekke helt bort til pukkesteinshaugen.

– Fint, men jeg vil tenne på luntene. Det er *mitt* krutt.

– Alt i orden.

Peter grov i kruttposen og så tankefull ut.

– Du, sa han etter en stund, er det ikke best at vi gjør det med det samme. Imorgen kan det komme noen før vi får tent luntene.

De satte i gang med å grave hull under festningen. Men akkurat da kom Stina og ropte dem inn til kveldsmat.

– Peter, sa Stina mens de slo jord og sand av klærne, nå vet jeg hva vi gjør. Vi venter med å sprengre til i natt. La oss late som om vi går og legger oss.

– Finne greier, nikket Peter. De gikk inn for å spise.

– Bestemor hadde lagt seg og de hadde det veldig hyggelig ved bordet. Tante Vikka var i godt lune og riktig snill.

– Jeg har noe til Petermann, sa hun. – Noe fra byen.

Etter maten kom hun med en bok.

«Keiser Napoleon den store», het den.

– Peter liker jo så godt historie, sa tante Vikka, så jeg tenkte han ville kose seg med denne boken. Den blir god å ha i regnvær.

– Å, tusen takk, tante Vikka! Peter kastet seg rundt halsen på tanten og kysset henne midt på munnen.

Det var fullt av bilder i boken og et stort av Napoleon utenpå. Peter ville sette seg til å lese med det samme, men tante Vikka sa det var best han ventet til dagen etter. Det var blitt sent og hun følte seg svært trett. Kort etter sa ante godnatt. Hun fikk kyss både av Kath og Peter. Så søt hadde hun aldri vært!

Peter og Kath gikk ovenpå. De hadde hvert sitt kvistværelse oppe på loftet, med dør i mellom. Trappen knirket så det var en gru, selv om de tok av seg skoene. De fikk vente til det ble helt stille i huset.

Sommernatten var ikke særlig mørk, men det var iallfall ikke så lyst som om dagen. De hadde tatt av seg skoene og satt tause på sengekanten til Kath og ventet på at de andre skulle sovne. De var blitt enige om ikke å snakke sammen og nå syntes de det var rent høytidelig å sitte slik.

Etter en lang stund sa Peter hviskende:

– Kath, nå har engelskmennene tatt Pretoria, og inne i byen sover alle. Bare noen vakter er på post oppe på murene.

– Ja! hvasket Kath.

Peter tidde en stund, så hvasket han:

– Du og jeg er Krüger og Cronje som hele tiden er på vakt. Når klokken blir tolv, sniker vi oss ut og tenner luntene.

– Ja.

– Det skjer ikke noe med innbyggerne. De har allerede reddet seg opp i fjellene.

– Det er klart.

– Vi er de eneste som er igjen. Har du posen?

– Her.

– Nå er det stille. Kom så går vi. Ta fyrstikkene du.

De kom ned trappen uten at den jamret seg for mye og smatt over tunet. Det var lysere ute enn oppe på kvisten. Også så stille. Men langt unna hørte de suset fra Jonbergsfossen. Det var rart, for fossen lå en halv mil borte. Jamen var det stille og kjølig i været.

Nede på myren som strakte seg utover mot sjøen drev det hvit tåke over tuene. Bakom ute i fjæra hørte de småskrepningen til ærfugl. I åsene lå gårdene og liksom lyste med rødt og hvitt. Den ene bak den andre. Stille der også.

Det var gjort i en håndvending å få hullet til ladningen ferdig. De hadde tenkt å strø krutt bortover som lunte, men i det samme fikk Peter en lys idé.

Han smatt inn i stuen og hentet sykurven til tante Vikka. Der fant han en rull bendelbånd. På vegen ut snappet han parafinkannen fra kjøkkenet og løp ut. Bendelbåndet rakk helt til pukksteinshaugen og etter at Peter hadde dypet det i parafin, hadde de lunte så det forslo. Den ene enden stakk de ned i kruttet og la to mursteiner og et par planker oppå hullet.

De løp bort til pukksteinshaugen og så langs det parafinvåte bendelbåndet.

– Kath, det er da synd å sprengte festningen i luften. Syns du ikke?

– Vi bygger den opp igjen i morgen, svarte hun. Kath satt på huk og hadde fyrstikkesken klar.

– Har du tenkt på hvor mange engelskmenn vi tar knekken på?

– Gjett om jeg har. Nå fyker de straks i været. Jeg tenner på lunten med det samme.

– Ja, tenn på!

Kath strøk av en fyrstikk og holdt den bort til bendel-

båndet. Det fatet med det samme og brant med gul, stille flamme. Langsomt krøp flammen bortover båndet.

De stirret på den lille flammen som nærmet seg jordhaugen. Det gikk langsomt, men sikkert. Nå var den nesten fremme.

Kath tok med ett tak i armen til Peter. Klemte hardt til. Hun var blitt blek og dirret av spenning. Flammen vandret oppover haugen og med ett så det ut som om den sluknet. Nei, den hadde krøpet inn til krutthullet.

Sekundet etter var det som om jordhaugen løftet seg i været. En tykk søyle av røyk skjøt mot himlen, full av murstein, jord og planker. For et smell. Det lød som et tor-denbrak i nattestillheten. Kath og Peter både falt og kastet seg ned da det begynte å regne med jord og mursteinsbiter. De hadde dotter i ørene, men hørte at vinduer og dører ble åpnet. Med ett lød det et brøl.

– Hva er dette? Det var stemmen til Gudbrand Tofte.

Samtidig hørte de et vilt skrik. Det var konen hans som jamret seg av redsel.

– Gode Gud, hva er det? Nå var tante Vikka kommet ut.

– Himlen hjelpe oss alle sammen, skalv Stina.

De ropte og skrek og løp hit og dit.

I det samme ble natten flenget av et skingrende hyl. Tante Vikka hadde sett dem.

– Gudbrand . . . barna ligger på steinhaugen der!

Gudbrand kom farende og rykket dem på bena, en i hver neve. Han var lakenhvit i ansiktet og skalv slik at både Peter og Kath skaket i nevene hans.

– Er dere skadd? tordnet han.

Tante Vikka nådde frem før de rakk å svare.

– Velsignede unger . . . har det hendt dere noe?

Da begynte Kath å hyle. Peter hylte han også. De vrælte sånn at både tante Vikka og Stina slapp seg ned på kne og

kjente på dem fra øverst til nederst. Hadde de slått seg fullstendig helseløse?

Madam Tofte kom løpende med alle guttene og jentene på gården i hælene. Den halvnakne gjengen slo bleke og skrikende ring rundt Peter og Kath. De skrek i munnen på hverandre og lot det hagle med spørsmål. Men de fikk ikke noen svar. Peter og Kath bare hylte og hylte.

Gudbrand Tofte tok fatt i Peter.,

– Hva har dere for dere? Hva var det som smalt?

Peter tidde brått. Han stirret med ville øyne på Gudbrand Tofte og pekte på jordhaugen.

– Krutt! sa han hest.

– Har du brukt krutt, din rampunge. Peter fikk seg en under øret så han trillet nedover haugen. Pukksteinen fór til alle kanter. Kath hadde kastet seg i armene på tante Vikka. Tanten strøk og klappet og børstet henne mens hun skrek i vilden sky. Tante Vikka gjorde alt hun kunne for å trøste.

Peter kom seg opp og la på sprang. Litt etter smatt han inn i huset og opp på kvisten. Der gikk han på hodet i sengen. Litt etter kom tante Vikka med Kath. Hun stønnet og jamret seg som om hun holdt på å dø. Etter en stund ble det endelig stille og tante Vikka gikk ned og inn på rommet sitt.

Peter ble liggende våken og tenke. Det sved i kinnet, der hvor neven til Gudbrand Tofte hadde truffet ham. Han formelig kokte. Ingen brydde seg om ham, men Kath fikk all den trøsten hun ville ha. Til tross for at hun hadde kjøpt kruttet og tente på luntten.

Døren gikk langsomt opp og Kath kom inn. Hun hadde nattkjolen på seg.

– Peter! Peter!

Han lot som om han sov.

– Peter, du må kle av deg!

Intet svar. Kath satte seg på sengekanten og snørte opp skoene hans. Han rørte seg ikke mens hun tok dem av. Etterpå dro hun av ham strømpene og knappet opp jakken. Men da hun tok tak i buksene hans, spratt han opp.

– Gi deg nå!

– Du kan ikke ligge der med klærne på, Peter. Kath så nesten bønnfallende på ham. Med ett la han merke til at hun hadde tårer i øynene.

– Jeg kan kle av meg selv, sa Peter og gikk ut på gulvet. Kath ble sittende på sengekanten og rugget frem og tilbake. Hun svelgjet tungt flere ganger og hikstet innimellom.

– Tuter du fremdeles? spurte Peter sint. Han hadde fått buksene av seg og kastet dem på stolen ved sengen.

– Det var . . . så fryktelig! kom det hviskende fra Kath.

– Det var det vel. Krutt, vet du.

– Så fælt det smalt.

– Så klart krutt smeller sånn.

Peter dro på seg nattskjorten, men krøp ikke opp i sengen med det samme. Han satte seg på en annen stol og trakk de nakne føttene opp under seg. Det ble stille en stund i det lille kvistrommet. Omsider kastet Kath et engstelig blikk på det ildrøde kinnet til Peter og spurte forsiktig:

– Slo han . . . hardt?

– Gudbrand? Ja, alt han klarte.

– Gjør det vondt.

– Nei, ikke noe særlig.

– Han er en skittgubbe, klaget Kath.

– Han ble sinna. Det var ikke så rart.

– Nei, han ble nok vettskremt.

De tidde en stund, så smilte Peter.

– Jamen ble de redde.

– Ja, og så midt på natten. Kath måtte smile hun også nå.

- Så du kona hans? Hun fór rundt i bare nattøyet.
- Ja, også Gudbrand i bare underbuksa!
- Jamen fikk vi fart på dem!
- Om vi gjorde!

De lo lydløst og Kath begravde hodet i puten mens Peter holdt seg hardt for munnen. Etter en stund gikk Kath inn på sitt eget rom og Peter krøp til køys. Døren mellom rommene sto åpen og en god stund etter at de hadde lagt seg, kom knis fra dem begge.

Etter det veldige brakket strømmet folk til Toftegården fra alle kanter. Noen kom til og med kjørende. De ville ha greie på hva som smalt så uhyggelig så jorden ristet flere kilometer borte og fikk folk til å hoppe i sengene. Noen trodde, det var krig mens andre mente det var anarkister som kastet bomber på Tofte. Blant kvinnfolkene var brorparten sikre på at dette var Dommedag.

Den natten endte det med litt av et kaffelag på kjøkkenet hos madam Tofte.

Dagen etterpå og flere dager etter den viste ikke Peter seg på gården. Men Kath svinset rundt som vanlig. Det falt ikke en kjeft inn at hun sto bak det hele. Det var jo hun som hadde fått tak i kruttet. Men han sa ikke noe om det. Hun sa ikke noe, hun heller. Peter hadde jo allerede fått seg en oppsitter, så det var best å glemme det hele. Han var blitt straffet for eksplosjonen og brydde seg i grunnen ikke noe om det. I mellomtiden kunne Kath spionere og fortelle ham hva som hendte på gården. Hva som ble sagt og hvordan de tok det. Dagen etter at de tente på lunten, hadde Tofte høyt og tydelig sagt at han skulle melde Peter til lensmannen. De var nokså redde den dagen. Men den ene dagen avløste den andre og de så ikke noe til lensmannen. Så Tofte hadde vel bestemt seg til ikke å melde ham.

Etter tre dager meldte Kath at nå kunne han komme ut

og leke igjen. Det var ingen som tenkte på dette med kruttet mer.

Men Peter hadde ikke lyst til å gå ut. Han var opptatt. Mens han holdt seg inne hadde han begynt på boken om Napoleon den store. Han satt i sofaen og leste fra morgen til kveld. Det endte med at tante Vikka formelig måtte jage ham på dør. Peter tok Napoleon med seg opp i utmarka og fortsatte å lese der.

Kath var veldig fornærmet for det.